

Styre: Universitetsstyret

Styresak: 27/17

Møtedato: 23.02.2017

Dato: 08.02.2017

Arkivsaknr: 2007/8109

Årsmelding for 2016 - Redelighetsutvalget

Henvisning til bakgrunnsdokumenter

- Redelighetsutvalget er universitetets forskningsetiske organ på sentralt nivå.
- Utvalgets mandat, sammensetning og arbeidsform er nærmere beskrevet i regelsamlingen, her:

<https://regler.app.uib.no/regler/Del-1-Overordnede-rammer/1.4-Regler-om-nemnder-og-utvalg/Redelighetsutvalget>

Saken gjelder:

Redelighetsutvalget utarbeider en årsmelding som legges frem for Universitetsstyret, jf. reglementet for utvalget § 7 siste avsnitt.

I 2016 ferdigbehandlet utvalget én sak som gjaldt mistanke om forskningsfusks, og denne er nærmere omtalt i selve årsmeldingen. Videre har utvalget gjennomgått proposisjonen til ny lov om organisering av forskningsetisk arbeid. Departementet foreslår blant annet å lovfeste krav til sammensetningen av forskningsetiske utvalg, herunder at ett medlem ikke skal være ansatt ved institusjonen og ett skal ha kompetanse i jus. Det nåværende Redelighetsutvalget vil gi universitetsledelsen anbefalinger om hvordan kravet til sammensetning, og andre krav i forslaget, kan oppfylles når det nye utvalget med funksjonstid fra høsten 2017 oppnevnes.

Universitetsdirektøren sine kommentarer

Lovforslaget nevnt over viderefører det selvsagte utgangspunktet at både den enkelte som bedriver forskning og hele forskningsinstitusjonen som sådan har ansvaret for at forskningen skjer i overensstemmelse med anerkjente etiske normer. Sammenlignet med den någjeldende loven, vil den nye gi mer detaljerte regler for behandlingen av mistanker om brudd på slike normer. UiB er i forkant av de foreslåtte endringene og forberedt til å innrette seg etter disse.

Forslag til vedtak:

Styret tar årsmeldingen for Redelighetsutvalget til orientering.

Kjell Bernstrøm
universitetsdirektør

08.02.2017/Silje Nerheim og Magnus Wiig

Vedlegg:

1. Redelighetsutvalget årsmelding 2016

UNIVERSITETET I BERGEN

Redelighetsutvalget

årsmelding 2016

Innhold

1. Utvalget – sammensetning, arbeidsform og reglement	3
2. Enkelt saker behandlet i Redelighetsutvalget i 2016.....	3
2.1 Uregelmessigheter i dr.philos.-avhandling (2012/2639).....	3
3. Andre saker som har vært til behandling eller drøfting i Redelighetsutvalget.	4
3.1 Proposisjon til ny lov om organisering av forskningsetisk arbeid	4
3.2 Prosjekt om fusk i norsk forskning.....	4
3.3 Virksomhet for å fremme redelighet	4
4. Eksterne arrangement hvor utvalget var representert.....	5
4.1 Forskningsetisk forum, 13. september	5

1. Utvalget – sammensetning, arbeidsform og reglement

Redelighetsutvalget ved Universitetet i Bergen ble opprettet av Det akademiske kollegium i 2000, og er direkte underlagt universitetsstyret. Utvalget har i 2016 hatt denne sammensetningen:

Leder: Prorektor, professor Anne Lise Fimreite

Medlemmer: Professor Matthias Kaiser, instituttleder ved Senter for Vitenskapsteori
Professor Nina Øyen, Institutt for global helse og samfunnsmedisin

Utvalget kan tilkalle inntil to andre medlemmer for å behandle enkeltsaker, men denne muligheten har ikke blitt benyttet i 2016.

Sekretariat for universitetsledelsen er på universitetsdirektørens vegne sekretariat for utvalget. Sekretariatsfunksjonene utføres av:

Seniorrådgiver Silje Nerheim

Seniorkonsulent Magnus Wiig

Utvalget er etter reglementet et *responderende* organ. I dette ligger at en sak som kommer til behandling i utvalget, skal være ferdig forberedt, normalt av vedkommende fakultet. Sakens fakta og problemstillinger skal i størst mulig grad være klarlagt, og det skal være forsøkt å løse saken på et lavere nivå. Dette skal bidra til å avslutte saker i minnelighet når det er grunnlag for det, og til at Redelighetsutvalget primært kan konsentrere seg om prinsipielle spørsmål.

I 2016 har utvalget hatt to møter, og ferdigbehandlet én sak som gjaldt mistanke om vitenskapelig uredelighet.

2. Enkeltsaker behandlet i Redelighetsutvalget i 2016

2.1 Uregelmessigheter i dr.philos.-avhandling (2012/2639)

Denne saken oppstod i forbindelse med en dr.philos.-avhandling som ble underkjent av fakultetsstyret i oktober 2014. Bedømmelseskomiteen mente at det forelå uregelmessigheter i datamaterialet i avhandlingen. På bakgrunn av uregelmessighetene sendte fakultetet saken til Redelighetsutvalget for en foreløpig vurdering. Utvalget ba fakultetet utrede saken grundigere, og mottok denne til endelig vurdering i slutten av 2015.

Oversendelsen fra fakultetet viste til uregelmessighetene i datamaterialet, og var samtidig vedlagt en ufullstendig rapport etter en plagiatkontroll. Rapporten var kun basert på et utsnitt av avhandlingen, og denne viste at kandidaten hadde gjenbrukt materiale fra egne, tidligere publiserte artikler. For å vite mer om omfanget av kopiert tekst, ba utvalget om å få utført en plagiatkontroll på hele avhandlingen. Den fullstendige plagiatkontrollen viste at flere sider av avhandlingen var kopiert fra en artikkel skrevet av andre forfattere. Den kopierte teksten hadde ikke kildehenvisninger, og utvalget fant plagiatet mer alvorlig enn gjenbruket som var dokumentert tidligere.

Ettersom det hadde gått svært lang tid fra saken oppstod til den ble oversendt utvalget og behandlet, og i lys av at avhandlingen i alle tilfeller var underkjent, avsluttet utvalget saken ved å påpeke de kritikkverdige forholdene overfor fakultetet og kandidaten. Samtidig bemerket utvalget overfor fakultetet at spørsmål om vitenskapelig uredelighet i en avhandling helst bør behandles før avhandlingen eventuelt underkjennes. Begrunnelsen var at det er redelig å skrive en avhandling som ikke er god nok til å forsvare en doktorgrad, i motsetning til å fuske i forskning. Dersom en avhandling blir underkjent, behandles kandidaten som om han eller hun ikke leverte et godt nok resultat, til tross for en ærlig innsats. I denne saken hadde derimot bedømmelseskomiteen klare holdepunkter for å si at innsatsen ikke hadde vært ærlig, slik at spørsmålet om forskningsfusk burde ha fått prioritert behandling.

3. Andre saker som har vært til behandling eller drøfting i Redelighetsutvalget.

3.1 Proposisjon til ny lov om organisering av forskningsetisk arbeid

Høsten 2016 godkjente Regjeringen forslaget til ny lov om organisering av forskningsetisk arbeid, som skal erstatte dagens forskningsetikklov. Kunnskapsdepartementet antar at lovproposisjonen vil bli behandlet av Stortinget i løpet av våren 2017. Med den nye loven ønsker departementet i hovedsak å styrke det forskningsetiske arbeidet ved å lovfeste forskeres og forskningsinstitusjoners etikkansvar. Departementet vil ikke lovfeste hva som er god forskningsetikk, men påpeker at dette vil være opp til forskersamfunnet å definere.

Departementet har også foreslått å lovfeste at redelighetsutvalg som behandler saker om mulige brudd på forskningsetiske normer, skal ha ett medlem som ikke er ansatt ved institusjonen, og ett medlem som har «kompetanse i jus». Redelighetsutvalget er forberedt på å utvide antallet medlemmer for å dekke disse kravene dersom forslaget blir vedtatt slik det står.

3.2 Prosjekt om fusk i norsk forskning

Universitetet i Bergen har, i samarbeid med Høgskolen i Bergen og De nasjonale forskningsetiske komiteene (FEK), etablert prosjektet «Integritet i vitenskapen – en studie av uredelig og diskutabel forskningspraksis». Forsker Lise Augustson ved SVT er ansatt på prosjektet, og dette skal være ferdig i slutten av 2018.

Prosjektleder er professor Matthias Kaiser, og lederne for redelighetsutvalgene ved UiB og nå HVL deltar i styringsgruppen sammen med en representant fra FEK. Det er også oppnevnt en arbeidsgruppe og en referansegruppe.

3.3 Virksomhet for å fremme redelighet

Utvalget ønsker å arrangere aktiviteter for å fremme redelighet ved hele universitetet, og vurderer hvordan disse eventuelt kan gjennomføres. Eksempelvis vil prosjektet om fusk i forskning kunne danne grunnlaget for et kurs i forskningsetikk for forskere. Arbeidet ble påbegynt i slutten av 2016, og utvalget drøfter saken videre i 2017.

4. Eksterne arrangement hvor utvalget var representert

4.1 Forskningsetisk forum, 13. september

De nasjonale forskningsetiske komiteene har arrangert Forskningsetisk forum hvert år de fire siste årene, og representanter fra Redelighetsutvalget deltar i forumet for å diskutere forskningsetikk. I år var søkelyset særlig rettet mot lovforslaget nevnt over, og da mot institusjonenes ansvar for å fremme god forskningsetikk, samt til å behandle alle saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Statssekretær Bjørn Haugstad i Kunnskapsdepartementet presiserte at institusjonene har ansvaret for å lære opp forskere i den forbindelsen, i tillegg til at gråsonetilfellene av brudd på de anerkjente normene gjerne er de viktigste å behandle. Ved behandling av enkeltsaker vil den nye loven stille krav til innholdet i redelighetsutvalgenes uttalelser, herunder at utvalget må vurdere om saken har oppstått som følge av en systemfeil ved institusjonen.

Videre var det presentasjoner av og diskusjoner rundt spørsmål om interessekonflikter, hvordan institusjonene best mulig kunne fremme redelighet i forskning, og i hvilken grad det er mulig å være «bare litt uredelig».